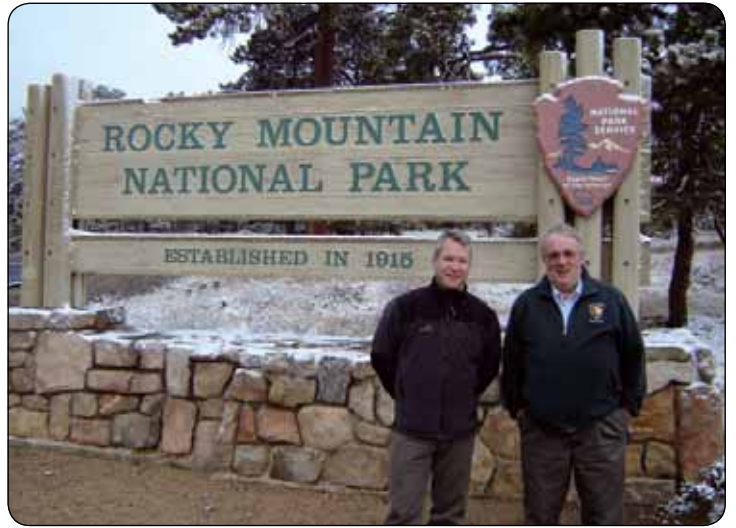

Národný park Rocky Mountain

Rocky Mountain (Skalisté hory) je nielen názov 4 345 km dlhého pohoria, ktoré sa tiahne pozdĺž západného pobrežia severoamerického kontinentu od Mexika po Aljašku, ale aj názov jedného z amerických národných parkov v štáte Colorado. Je jedným z dnes už viac ako 380 parkov v USA, územie Rocky Mountain je tiež zaradené v zozname biosférických rezervácií programu UNESCO Človek a biosféra. Rozloha národného parku je takmer 1 078 km². Národný park leží približne na úrovni Španielska, klíma sa vyznačuje vysokým počtom dní so snežným svitom, veľkou veternosťou a nízkym úhrnom zrážok. Územie rozdeľuje kontinentálne rozhranie na juhozápadnú časť (pacifickú) a severovýchodnú časť (atlantickú) s odlišnými klimatickými pomermi. Rocky Mountain patrí medzi najvyššie americké národné parky, najmenej 60 vrcholov presahuje 12 000 stôp (3 658 m), najvyšším vrcholom je rozložitý Longs Peak s nadmorskou výškou 4 345 m. Viac než 259 km² (jednu tretinu národného parku) tvorí alpínska tundra. Prírodné prostredie parku dotvára 150 horských jazier, ľadovce, a viac ako 724 km riek a prameňov tečúcich cez vodopády hlbokými kaňonmi. Jednou z najznámejších je rieka Colorado, ktorá tu začína svoju 2 253 km dlhú cestu do mora. Horotvorné procesy vyzdvihli pohorie pred 70 mil. rokov, ale niektoré žuly sú staršie ako 1,3 mld. rokov. Geologická skladba je veľmi zložitá vďaka kombinácii sedimentárnych, vulkanických a metamorfických procesov, z hornín prevažuje žula, rula a bridlica. Tri veľké ľadové obdobia (posledné pred 13 750 rokmi) dali Skalistým horám konečný vzhľad a typický ľadovcový reliéf. Pre ekosystémy je charakteristická vegetačná pásmovitosť (alpínsky, subalpínsky a montánny stupeň). V národnom parku rastú zmiešané lesy (osika, borovica, smrek a jedľa). Národný park je domovom 911 druhov pôvodných cievnatých rastlín, 285 druhov vtákov a množstva veľkých cicavcov vrátane jeleňa wapiti (*Cervus elaphus*) a ovce hruborohej (*Ovis canadensis*), ktorá je žijúcim symbolom národného parku. Jeseň je obzvlášť

zaujímavým obdobím pre krásne sfarbené lesy a ruju. V sezóne (leto tu trvá len 10 týždňov) sú lúky bohato zakvitnuté. Nad hornou hranicou lesa (3 475 metrov) dominuje tundra, mnohé z rastlín rastú len v arktických regiónoch v sťažených klimatických podmienkach. Samotný národný park je obklopený lesmi, ktoré majú prevažne rekreačnú funkciu. Vysoká nadmorská výška spôsobuje niektorým ľuďom problémy s dýchaním a srdcové ťažkosti. Hory majú aj svoju odvrátenú tvár - rýchle zmeny počasia, podchladenie, dehydratáciu, v zime nebezpečie lavín, v lete časté búrky a extrémne silný vietor.

Riaditelia oboch národných parkov Vaughn Baker a Tomáš Vančura

poskytujú okolité mestá Estes Park a okolie Grand Lake. Časť parku je prístupná 3 cestami - jednou z najkrajších je 77 km dlhá Trial Ridge Road, ktorá na najvyššom mieste dosahuje 3 713 m n. m.. Vjazd je spoplatnený 20 dolármi a v priebehu zimy je horná časť uzatvorená. Výber vstupného sa realizuje na 4 hlavných vstupoch do národného parku. Príjem zo vstupného do národného parku slúži pre potreby údržby a servisu infraštruktúry (chodníky, cesty, toalety), resp. pre iné národné parky. Sieť turistických chodníkov má celkovú dĺžku 571 km. Zo športových aktivít je v národnom parku na určitých miestach možná jazda na koňoch, kempovanie v sieti kempingov na základe úradného povolenia, rybolov, horolezectvo a zo zimných aktivít lyžovanie, populárne sú v poslednej dobe aj snežnice a lyžiarska turistika. Poľovníctvo, kŕmenie živočíchov, zber a trhanie rastlín, cyklistika mimo ciest a vstup so psom na turistické chodníky sú zakázané. Cieľom národného parku je zachovať územie ako neporušený prírodný ostrov pre potešenie dnešným a budúcim generáciám.

Typický protective ranger národného parku Rocky Mountain

Novodobá história územia je spojená s príchodom Joela Estesa a jeho syna Milтона, ktorí prišli v roku 1859 do jedného z údolí, ktoré je teraz po nich pomenované. Okolo roku 1909 spisovateľ a ochranca prírody Enos Mills začal úsilie o ochranu územia dnešného národného parku. Kampaň bola korunovaná úspechom a kongres vyhlásil územie v roku 1915 za v poradí desiaty americký národný park. Národný park navštívi ročne viac ako 3 mil. ľudí, prevažná väčšina z nich v lete. O informovanosť návštevníkov sa stará sieť 5 návštevných centier a 1 múzeum. Ubytovanie

Svet alpínskej tundry z Trail Ridge Road, v pozadí najvyšší vrchol Longs Peak

v sezóne). Funkcia rangerov je veľmi široká a okrem typickej náplne európskych strážcov (strážna služba, výchova a vzdelávanie) plnia funkciu aj horskej záchranej služby, polície, ako aj hasičskej záchranej služby. Práca rangerov je chápaná vyslovene ako kariérne zamestnanie. Stretli sme strážcov, ktorí po určitom období pravidelne striedajú americké národné parky, čo im pomáha zlepšovať si svoje schopnosti a kvalifikáciu. Podobne riaditeľ národného parku je riaditeľom už v štvrtom národnom parku. Striedanie vysvetľujú aj tým, že ich náplňou je služba národnému parku a nie záujmom lokálnych ľudí. Celé územie národného parku je rozdelené na frontcountry (územie prístupné cestami) a backcountry (zvýšná časť národného parku). Nedostatok pôvodných predátorov a zákaz poľovníctva spôsobil, že počty jeleňov wapiti vzrástli na 3 000 ks a v súčasnosti správa národného parku musí riešiť otázky regulácie jeho početnosti. V letnom suchom období sú časté požiare – celé územie národného parku je z hľadiska fire-managementu rozdelené na zóny, kde je požiar súčasťou manažmentu. Dôležitou otázkou je tiež spôsob vzniku požiaru – ak vznikol prirodzenou cestou, chápu ho ako prírodný činiteľ. Podkôrný hmyz sa do územia národného parku rozširuje v posledných rokoch najmä v juhozápadnej časti z okolitých lesov. Blízkosť veľkých sídiel s priemyslom a intenzívnu automobilovou dopravou spôsobuje problémy s kvalitou ovzdušia a vody. Základom pre manažment národného parku je tzv. masterplan, ktorý je všeobecným dokumentom a platí od roku 1976. Okrem toho pre jednotlivé odbory a špecifické problémy sú vytvárané osobitné plány. Národný park formou koncesii na základe spravidla 10-ročného kontraktu reguluje a ovplyvňuje komerčné aktivity v území (jazda na koňoch, predaj, horskí vodcovia). Každoročne sa robí evaluácia a odpočet činnosti. Hlavným motívom je regulácia a zabezpečenie kvalitného servisu a služieb pre návštevníkov. Pre problémy s množstvom motorových vozidiel pristúpil národný park v posledných rokoch k zavedeniu kyvadlového autobusu v letnej sezóne. Premáva zadarmo a umožňuje návštevníkom

odstaviť automobil v nižšie položených parkoviskách. Služba je zriadená na základe koncesie a samozrejmosťou je, že v shuttle-buse dostanete základné informácie o národnom parku a možnostiach turistiky. Zaujímavá je aj snaha správy amerických národných parkov (national park service) čo najviac odbúrať byrokraciu. Počas našej návštevy sme mali pocit, že pracovníci národného parku sa naozaj v maximálnej miere venujú činnosti v teréne, nechýba vnútorná disciplína, zodpovednosť a najmä ústretovosť vo vzťahu k návštevníkom parku. O úrovni vzťahu

Pre prírodné prostredie národného parku sú typické ľadovcové horské jazerá

vody z juhozápadnej časti do severovýchodnej časti územia národného parku. V národnom parku nie je žiadne trvalé osídlenie ani lyžiarske stredisko. Národný park spadá kompetenčne pod rezort vnútra. Pracovníci správy národného parku majú v krajine úctu, ľudia si vážia ich prácu v prospech prírody a sú aj náležité ohodnotení, čo sa týka vo všeobecnosti takmer všetkých štátnych zamestnancov v USA. Národný park kladie dôraz na výbornú informovanosť návštevníkov pri vstupe do národného parku (informačné brožúry a letáky, sezónne noviny). Inšpirujúce bolo aj masívne zapojenie dobrovoľníkov takmer vo všetkých oblastiach (od strážnej služby až po výskum), podpora sponzorov (jedným z veľkých je Ford Motor Company), pravidelné zhodnotenie efektivity manažmentu národného parku, umožnenie spätnej väzby návštevníkom národného parku o ich zážit-

Jedno z 5 návštevníckych centier v národnom parku (Fall River)

Američanov k ochrane prírody svedčia aj špeciálne odpadkové koše zabraňujúce vniknutiu fauny, ako aj príklad lyžiarskeho strediska v lokalite Hidden Valley, ktoré pre neekonomickú prevádzku v posledných desaťročiach doslova zrecyklovali a materiál použili na výstavbu informačného strediska a útulne pre turistov. Veľká časť územia národného parku je manažovaná ako divočina, preto je snahou v posledných rokoch vyhlásiť toto územie ako kategóriu I. IUCN. Vlastníctvo národného parku je 100 % v rukách štátu, resp. vlády. Z antropických vplyvov v území možno okrem komunikácií ešte spomenúť kanál Grand Ditch a tunel Alva B. Adams pod národným parkom vybudovaný v minulosti za účelom distribúcie

koch v teréne (na osobitnom formulári priamo riaditeľovi národného parku), údržba turistických chodníkov a čistota v ich okolí (heslo leave no trace), zostavenie business plánu a spôsob interpretácie výsledkov výskumov v národnom parku vo vzťahu k verejnosti.

Národný park v Tatrách vznikol na základe Krakovských protokolov (1924) ako medzinárodný prírodný park podľa vzoru USA a Kanady. Preto aj systém manažmentu TANAP-u v prvých desaťročiach jeho existencie bol podobný tomu americkému. Žiaľ, následkom mnohých zmien sme sa vzdialili od rokmi overeného systému a prvotných ideálov. Sister park projekt medzi oboma národnými parkami by nám mal pomôcť vrátiť sa k prvotnej myšlienke založenia národného parku. Čo dodať na záver? Azda len toľko, že Amerika dala svetu myšlienku prvých národných parkov a je dôkazom, že má najviac skúseností s tým čo potrebujú aj slovenské národné parky – radikálnu zmenu spôsobu ich manažmentu, pravda ak chceme, aby ochrana prírody v nich bola skutočne efektívna...

Ing. Juraj Švajda
Správa TANAP-u Tatranská Štrba
Foto: autor

Dôraz sa kladie na informovanosť návštevníkov